

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. II. cap. 26. & seqq. de Crucis adoratione

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

intelligi, & dicat, quod prohibeatur in signis hominum coli aliqua Dei similitudo, & explicet, non quia Deus Imaginem non habeat, sed quia nulla Ejus Imago coli debeat, ut Deus, ac si Nomen Divinum ipsi insit Imagini, id enim esset crimen Idololatriæ, quod hoc primo prohibeatur præcepto; & ad excludendam omnem Idololatriæ suspicionem doceat, Imagines tam Dei, quam Divorum qualiter adorari debeant, & dicat, quod Imagines simul cum prototypo venerari & adorare debeamus, in quantum forma Dei vel Sanctorum in illis existunt. Et hoc esse, quod dicat, neg. ipsam, nempe Imaginem pro illo, sed cum illo, eodem cultu adorandam esse, quo res ipsa. Sed hypothelibus suis innititur Advertentiarum Scriptor non usque adeo accuratus, secundum quas dum Augustini verba explicare conatur, magis implicat, ut quæ mens Ejus fuerit, vix indè liceat percipere, in eo præprimis egregie fallus, atque augusto Doctore peregrinam adtingens Sententiam, quod Eum docere putat, Imagines simul cum prototypo adorari debere, in quantum forma Dei vel Sanctorum in illis existant. Testatur enim alibi Sanctus Pater de Christo, ipsius Dominicæ carnis faciem innumerabilium cogitationum diversitate fingi & variare, & de Beatâ Virgine Mariâ, ignotam esse Ejus faciem, ut & Apostolo Paulo, penitus ignorari, quâ Is facie fuerit: quod certè scribere non potuisset, si illo tempore certi fuissent Christiani de Imaginibus Christi, Mariæ, Pauli, cum Eorum prototypis ex assè convenientibus, & si, ex Ejus Sententiâ, Imagines simul cum prototypis coli & adorari debuissent. In eo autem planè mentem Sancti Patris non advertit Episcopus Lucensis, quod, dum Augustinus scripsit, nullam Dei Imaginem coli debere, nisi illam, quæ hoc sit, quod ipse Deus, nec ipsam pro, sed cum illo; existimavit, intellexisse augustum Doctorem Imagines Dei sculptas vel pictas; cum tamen ipse verborum tenor non obscure testetur, eam hic describi Imaginem DEI, nimirum Patris, quæ ab Eodem juxta Apostoli ductum sensu eo dicitur Imago Patris, quo Patris Virtus, Sapientia, Verbum dicitur, Christum videlicet, quod observasse, advertentiam hanc inadvertentiæ est convicisse, atque Augustinum sibi metipsum restituisse. Ob signum hanc tractationem verbis augustissimi Doctoris, Regii Pfaltis Sententiam huc quam maxime accommodam hæc paraphrasi illustrantis: *Confundantur omnes, qui adorant sculptilia. Erubescant, qui Lapides adorant. Nos vivum invenimus Lapidem.*

lib. 8. de
Trin.
cap. 4.
& f.

lib. 7.
de Trin.
cap. 2.

in Pfal. 96.

CAPVT VIGESIMVM SEXTVM, & seqq.

DE

Adoratione Crucis.

EXhibet hanc Controversiam Bellarminus quasi adpendicem ad præcedentes duas de Reliquiis & Imaginibus Sanctorum, earumque cultu & veneratione, atque eam ita tractat, ut hinc indè non semel Augustinum pro more ad suas trahere partes conetur, quem antehac *sandæus* etiam Historiæ *Staurophilorum* vel potius *Staurolatrarum*, ne quid durius dicam, tanquam præ multis insignem Crucis Dominicæ cultorem inseruit & commendavit. Quales Evangelicorum partim de ipsâ Cruce lignea, in quâ metrisimus de universo genere humano Salvator Christus inter duos latrones pependit medius, partim de efficacità & virtute Satisfactionis vel Passionis in Crucis ligno ad finem perductæ sit Sententia, ne inter hostes Crucis juratos ab Apostolo descriptos jure possint meredque reventeri, in Solis mensâ, nisi omnino fallor, scriptum, ac orbi verè Catholico non ita obscure est expositum. Quod autem illis Ligni particulis, quæ ut plurimum non sine multâ suppositionis suspitione ad cultum & venerationem indebitam proponuntur, Imaginibus item Crucis Dominicæ, sive ligneis, sive lapideis, sive aureis etiam vel argenteis, vel de quâcunque materiâ fabricatis, eum non exhibeamus honorem, qui ab aliis exhibetur, neque etiam Signo Crucis manufactæ eam adscribamus virtutem & efficaciam, eos itidem fructus & effectus, quos nominatim Bellarminus adscribit, quod nimirum *terreat & fuget Demones, pellat morbos & alia quævis mala, sanctificet quoque ea, quibus imprimitur*; ob id pro hostibus Crucis non sumus habendi, quia de his nullum ex auctoritate Biblicâ documentum, nullum ex Antiquitate Orthodoxa, in specie Scriptis Augustini, testimonium laudari potest, quo duci nos ad hunc Crucis cultum videmus, nisi velimus seduci, idque Crucis ligno, Imagini, Signo adscribere, quod propriè & in solidum Crucifixo adscribi par est. Ante omnia autem hic advertendum venit, quod, dum citatus ad finem præcedentis

vid.
Part. 1.
lib. 7.
num. 12.
pag. 117.

Con-

Controversiæ Scriptor *Advertentiarum* ex Augustini mente, quamvis non ritè percepta & expressa, docuit, *Imagines simul cum prototypo adorari debere, in quantum forma Dei vel Sanctorum in illis existunt*, id quod extra dubium de Imagine Crucis etiam voluit intellectum; de ipsâ Crucis Dominicæ figurâ Patres antiquos non idem sensisse, eamque aliter quoad partem ejus in specie superiorem descripsisse Hieronymum, aliter verò Augustinum, ipse Bellarminus agnoscere fuerit coactus, ut Augustini Sententiam quasi probabiliorè amplectens, neque tamen Hieronymi, tanquam parumper differentem, omninò rejiciens, sed & eam simul veram esse existimans. Ego meam hanc non facio controversiam, quam post *Lipsium*, (qui magis de externâ Crucis Dominicæ formâ, quàm interna ipsius de Cruce Evangelii virtute fuit sollicitus,) non pauci hoc Seculo ex numero Literatorum ultrò citròque discusserrunt, ex Evangelicis *Dilberus*, ex reformatis *Salmasius*, ex Papæis Apostata *Nihusius*; cùm ad causæ momentum, quantum ad Evangelicos pertinet, nihil inter omninò sit, quâ fuerit forma vel figura lignum Crucis, in quo Christus pependit, Papæis è contrario de Imagine Crucis colenda & adoranda sollicitis, de cujus forma tamen & figura non usque adeò certi sunt & indubii, quod annon ipsi cultui aliquod create possit præjudicium, ipsumque facere non unâ ex parte suspectum, videant, qui in hisce talibus ante alios volunt videri & prudentiores & subtiliores. Et quia Bellarmino probabilior Augustini Sententia videtur, lubet eam sistere Lectori ex duobus locis Bellarmino præteritis, in quibus allegoricè simul Crucis Dominicæ figuram exposuit. In priori explicans Oraculum de quatuor dimensionibus Theologicis, *latitudine, longitudine, altitudine & profunditate supereminentis Divini amoris*, Apostolicum, ita scribit: *Ego hæc Apostoli Pauli verba sic intelligere soleo, in latitudine bona Charitatis opera, in longitudine perseverantiam in bono usque in finem, in altitudine spem celestium præmiorum, in profundo judicia Dei inscrutabilia, undè ista in homines Gratia venit; & hunc intellectum coaptare etiam Sacramento Crucis, ut in latitudine transversum accipiat lignum, quo extenduntur manus propter operum significationem; in longitudine ab ipsiusque in terram, ubi totum corpus crucifixum stare videtur, quod significat persistere, hoc est, longanimitè permanere; in altitudine ab ipso transverso ligno sursum versus, quod ad caput eminet, propter expectationem superiorum, ne illa bona opera, atque in eis perseverantia propter Beneficia DEI terrena atque temporalia credantur faciendâ, sed potius propter illud, quod desuper sempiternum sperat Eides, qua per Dilectionem operatur; in profundo autem pars illa ligni, que in abdito terre defixa latet, sed inde consurgit omne illud, quod eminet, sicut ex occultâ Dei voluntate vocatur homo ad tantâ Gratia participationem, alius sic, alius autem sic.* In posteriori idem ex occasione tractans Oraculum eadem ferè repetit verbis sequentibus: *Fortassis crucem Domini significat Apostolus. Erat enim latitudo, in quâ porrectæ sunt manus; longitudo à terrâ surgens, in quâ erat corpus infixum; altitudo, ab illo invexo ligno sursum, quod eminet; Profundum, ubi fixa erat crux, & ibi omnis spes vitæ nostræ. Latitudo enim est in bonis operibus, longitudo in perseverando usque in finem; altitudo propter sursum cor, ut omnia sint bona opera nostra, in quibus perseveramus usque in finem, habentes latitudinem, quâ benè operamur, & longitudinem, quâ perseveramus usque in finem, non forsitan neque) faciamus aliquid, nisi spe celestium præmiorum. Ipsa est enim altitudo, non hic querere mercedem, sed sursum, ne dicat ur nobis, Amen, dico vobis, præceperunt mercedem suam. Profundum autem quod dixi, ubi erat fixa pars Crucis, & non videbatur, inde resurgebant, que non videbantur.* Hæc Augustini loca non adduxissem; utpotè nullam moventia in se controversiam, nisi Bellarminum similibus pro cultu & adoratione Crucis militare, tanquam invidtis rationibus & argumentis observassem; ut nimirum Lectori Veritatis orthodoxæ studiose in antecessum constaret, an ex allegoricis hisce Expositionibus pro Stavro-latriâ vel duliâ firmiter possit aut debeat concludi.

Post primum ergò argumentum, quod ratione ex Scripturis desumptâ munire studuit Bellarminus, ut aliquem Cruci Dominicæ, in quacuncq; etiâ forma, Imagine & signo, obtineret cultû, secundum esse voluit à Mysteriis in ipsa Cruce significatis desumptum, Augustino in primis eam in rem adducto, paucisq; ex Eo verbis pro consensu citatis, quæ ad Oraculum Pauli proximè laudatum pleniorè contextu hæc sunt: *In hoc Mysterio figura Crucis ostenditur. Qui enim, quia voluit, mortuus est, etiam quomodo voluit, mortuus est. Non frustra igitur tale mortis genus elegit, nisi in eo quoque latitudinis hujus, & longitudinis, & altitudinis, & profunditatis Magister existeret.*

Kk 4

Nam

Ephes. 3.
Epist. 112.
ad Paul.
cap. 13.

in Pf. 103.

Epist. 123.
ad Honor.
cap. 26.

Nam latitudo est in eo ligno, quod transversum desuper figitur. Hoc ad bona pertinet opera, quia manus ibi extenduntur. Longitudo in eo, quod ab ipso Ligno usque ad terram conspicuum est, ibi enim quodammodo statur, id est, persistitur & perseveratur, quod longanimitati tribuitur. Altitudo est in eâ ligni parte, quæ ab illo, quod transversum figitur, sursum versus reliquitur, hoc est, ad caput Crucifixi, quia bene sperantium superna est expectatio. Iam verò illud ex ligno, quod non adparet, quod fixum occultatur, undè totum illud exurgit, profunditatem significat gratuita Gratiæ, in quo multorum Ingenia coneruntur id vestigare conantia. In Epistolâ antecedente, ad quam itidem pro Crucis Dominicæ, ob Mysteria per eam significata, cultu provocavit Bellarminus, eadem ferè habet Augustinus, scribens: *Hilaritatem*, in laboribus nimirum vel operibus bonis, significat Crucis Latitudo in ligno transverso, ubi manus figuntur; per manus enim opera intelligimus, per latitudinem operantis hilaritatem, quia tristitia facit angustias. Per altitudinem verò, cui caput adjungitur, expectationem Retributionis à sublimi Iustitiâ Dei, qui reddet unicuique secundum opera sua; iis quidem, qui secundum tolerantiam &c. Itaque longitudo etiam, quâ totum corpus extenditur ipsam significat tolerantiam, undè longanimes dicuntur, qui tolerant. Profundum autem, quod terra infixum est, secretum Sacramenti præfiguratur. Hæc omnia diversis quatuor locis Doctor augustissimus, quatuor Dominicæ crucis latera, quatuorque Divini Amoris super eminentissimi dimensiones ab Apostolo, cœlesti Geometrâ descriptas & Lectori Mysteriorum non nimis curioso scrutatori commendatas, per Allegoriam non ad eò impertinentem sibi visam explicans & illustrans, nullâ tamen ne minimâ quidem mentione tactâ, quasi ob latens hoc suâ opinione in Crucis Dominicæ figurâ, ad quam adluisse Apostolum putavit, Mysterium, ipsa Crucis figura, Imago, signum coli vel adorari, eidemque vis tanta adscribi debeat, qualem ei Bellarminus adscribere jam vidimus. Illud certè Patri Sanctissimo nunquam venit in mentem, etsi suum non immeritò nomen habeat inter veros Crucis Dominicæ cultores, quibus Evangelici etiam accenseri cupiunt, modò ne quid ab eis exigatur, quod ipsius Crucifixi honorem minuere possit videri, hunc præ illâ magis æstimantes. Et certè, si omne illud colendum & adorandum est, quod per allegoriam, non indice Dei digito, sed humano ostensam aliquid videtur significare Mysterium, multa ad cultum & adorationem essent adsumenda, nil minus quàm cultum & adorationem merita, atque sic objecta cultûs in infinitum & sine numero forent multiplicanda, nullâ non re, etiam quandoque vilissimâ, aliquod in se Mysterium continente, si Hieroglyphicis antiquorum & Symbolicis explicationibus, quæ etiam Ecclesiæ Doctoribus, nominatim Clementi Alexandrino & Epiphano, veratissimis in Seculari Literatura Patribus, & ad quas ipse Bellarminus in hoc eodem argumento Lectorem manu quasi duxit, standum sit, quâ tamen ratione non nisi damnata Gentilium Idololatria reintroduceretur, nullâ ferè, contemptissima etiam creaturâ à cultu adorationis exclusâ, & cui non Divinos adtribuerint honores, ut ex Idolographis ad horrorem usque notum est. Sit autem ita, lateant hæc Mysteria secundum Augustini Sententiam sub ipsâ Crucis forma exteriori, concedamus etiam, elegisse Christum hoc Passionis suæ & Mortis instrumentum eâ de causa, ut hæc Mysteria secundum Apostoli cœlitûs illuminati Geographiam per ipsam hanc formam, & quadrupartitam dimensionem nobis ob oculos ponerentur, & ad devotam meditationem commendarentur, quæ tamen omnia manifestioribus indigent à Biblica manu ductione documentis; sit ita, inquam, sintque hæc omnia extra dubium, multis tamen adhuc opus erit demonstrationibus, ut liquidò probetur, ac extra omnem statuatur controversiam & dubitationem, ipsam Crucis formam & Imaginem, eamque ipsam adhuc juxta superius dicta non omni modò certam & prototypo per omnia similem, propter hæc Mysteria & Symbolicam significationem coli & adorari, eidemque virtutem & efficaciam singularem adscribi debere, id quod tamen Bellarminus exinde sequi audacter pronuntiavit, de vi consequentiæ parùm sollicitus.

lib. 22.
cap. 8.

Idem ferè responsum debetur argumento Bellarmini quarto, quod pro cultu & adoratione Crucis in medium produxit, desumptum à testimoniis Veterum, qui passim referant, quanto tenerentur fideles desiderio habendi aut certè videndi veræ Crucis particulas, id quod ad magnum Crucis honorem pertinere neminem putat ignorare. Quia enim inter alios testes Augustinum quoque refert, videndum, quo jure, quæve injuria? Provocat autem ad illum ex opere de Civitate Dei locum, in quo Sanctum Patrem scribere dicit: *Ad terram sanctam ex monte Calvaria adlatam in Africam miracula* fi. 71

fieri solita, & se cum alio quodam Episcopo eam infodisse, & Orationis locum super eam constituisse. Addit Bellarminus: Quo honore Augustinus prosequeretur Crucem, quando sic honoravit terram, ubi fuerat Crux? Possem hic iteratò urgere, quod & supra non semel factum, eo in loco testimonium hoc legi, de quo Ludovicus Vivès testatur esse indubium, multa esse addita, velut declarandi gratiâ, ab iis, qui omnia magnorum Authorum scripta spurcis manibus suis contaminabant; quæ verba dum neque citatus paulò ante Advertentiarum in Patrum Scriptis Author, inter cavenda, neque Index Hispanicus, Antonii à Sotomajor jussu & studiis recognitus, inter expurganda in & ex Ludovici Vivès in hoc Augustini opus de Civitate Dei Commentariis numerarunt, eomet ipso veritati præbuerunt testimonium, videlicet, non usque ad eò esse indubitata, quæ ibidem copiâ satis magnâ, & numero aliàs minus usitatò, ac prolixitate in toto hoc opere omninò insolitâ, non absque manus peregrinæ probabili suspitione & suppositione leguntur. Possem & illud addere, quod narrationis Bellarminianæ seriem non parum facit suspectam, videlicet, Augustinum, quod Bellarminus Ei adscribit, id non memorare, quasi à se, sed tanquam ab alio factum. Res ibi sequentem in modum habet: Vir irribunitus Hispanus, qui apud nos est, habet in territorio Fussalensi fundum Cubedi adpellatum, ubi cum adfectione seravorum & animalium suorum, domum suam Spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogavit nostros me absente Presbyteros, ut aliquis eorum illò pergeret, cujus cederent orationibus. Perrexit unus, obtulit ibi Sacrificium corporis Christi, orans, quantum potuit, ut cessaret illa vexatio. Deo protinus miserante cessavit. Acceperat autem ab amico suo terram sanctam de Hierosolymis adlatam, ubi sepultus Christus tertio die resurrexit, eamque suspenderat in suo Cubiculo, ne quid mali ipse etiam pateretur. At ubi domus ejus ab illâ infestatione est purgata, quid de illâ fieret terrâ, cogitabat; quam diutius in suo cubiculo reverentie causâ habere volebat. Fortè accidit, ut Ego & Collega tunc meus, Episcopus Synicensis Ecclesiæ, Maximinus in proximo essemus. Ut veniremus, rogavit; & venimus. Cumque nobis omnia retulisset, etiam hoc petiit, ut foderetur alicubi, atque ibi locus fieret orationum, ubi etiam possent Christiani ad celebranda, quæ Dei sunt, congregari. Non restitimus, factum est. Sunt non omninò nulla, quæ in collatione hujus testimonii, etiam si indubitato esset Augustini, cum citatione Bellarminianâ merentur animadversionem. Aliis omnibus prætermisissis, illud antè omnia, quod dixi, venit notandum. Bellarminum Augustino adscribere, quod soli non resistentiæ Ejus hic adscribitur. Cadit hinc illatio Bellarminiana, quæ ad majus concludit à minori, putans, ipsam Crucem Dominicam in multò majori honore habitum iri ab Augustino, qui terræ particulam tanti æstimasset ex illâ regione adlatam. Largiamur verò ex abundantia, sinamus verum esse, quod hic memoratur, admittamus etiam, ex merâ tamen & gratuita liberalitate, id quod Bellarminus quasi ab ipso factum Augustino narrat, ad minimum, consensu suo adprobaverit terræ Hierosolymis adlatæ infestationem, & super eâ Oratorii alicujus constitutionem. Quid inde? Anne sequitur, Sanctum Patrem ipsam hanc terræ particulam adorasse, aut ejus adorationem in aliis adprobasse? Minimè id quidem, & ne per prolixissimam consequentiarum mutuo se amplectentium catenam, nisi à baculo ad angulum, id est, absurdissimè quis argumentari velit. Non ad eò impertinenter fortè huc refertur, quod Sacri Regum in populo Dei Annales de Naeman, Syriæ Regis Ministrorum primario, à Leprâ per Jordanis aquas ex consilio Prophetæ Elisæi miraculosè liberato, & hinc ad salvificam Dei cognitionem perducto memorant, Eum in discessu à Prophetâ licentiam impetrasse, aliquam terræ partem ex regno Israel secum in Syriam devehendi, ob causam, quam præter alios Interpretes Sanctius verbis sequentibus explicavit: Sicut, qui curati fuerunt à Christo, & à corporali morbo liberati, spiritualera quoque acceperunt salutem; sic etiam leprosus iste sic est ab illo inveterato morbo liberatus, ut sanato corpore acceperit & animæ salutem. Quare statuit, non jam sibi amplius cum religione patriâ Syrorumq. Diis esse futurum commune; novas dicebat Aras sibi esse excitandas, & alias longè immolandas esse victimas. Atq. adeò, cum impium putaret ac sordidum Syria pulverem, quem toties calcavisset pes Idololatriæ, & in quo immania Idolorum monstra jam pridem fuerant dominata, oravit ab Elisæo, sibi ut liceret ex terrâ Israelitide, quam putabat sacram, & electam à DEO quondam audierat, tantum in Syriam exportare secum, quantum duorum burdonum justum esset pondus, ut sibi videretur esse non in execrando Syrorum solo, aut in eo sacrificare, sed in religioso & sacro electi à Deo populi. Si Bellarmino de hoc Naeman postulato, quod ab Elisæo Prophetâ obtinuit, dicenda fuisset Sententia, sine omni dubio statuisset, Eum

II. Reg. 7.

Eum hanc terram, quam è regno Israel secum sumisit, imò non hanc solùm, sed & ipsas Jordanis aquas, per quas à leprâ fuit liberatus, adorasse, ac utrique Elemento Divinos exhibuisse honores, quorum tamen neutrum Textus habet, neque *Sanctius* etiam, Interpretum inter suos perspicacissimus, vidit vel agnovit, quidquid *Serario* & aliis videatur, qui non ineptum indè argumentum pro Crucis Dominicæ & reliquiarum de Sanctis cultu superstitioso & indebito deduci posse existimat, quos suis relinquimus thesauris à se quam-maximè æstimatis, Evangelicæ promissioni de vi & efficaciâ Crucis non lignæ firmiter & constanti fiduciâ in hærentes.

Sed jam plus ultra cum Bellarmino nobis est eundem, nimirum ab ipsâ Cruce Dominicâ, de cujus Inventione & veritate non exiguâ sunt dubitandi causæ, ad Imaginem Crucis ejusque cultum & venerationem, quam iterum non unius generis & speciei argumentis probatam dare studuit, & quidem in primam collocans aciem illud *Filii hominis signum*, quod in secundo ad Judicium adventu adpariturum ipse futurus Judex *Matth. 24* Christus prænuntiavit, quod *omnes ad unum* Veteres Ecclesiæ Doctores, adeoque & Augustinum, *exponere de Cruce*, aucter iterum pronuntiat Bellarminus, & de universo Patrum choro plus justo liberalis, & circa Augustini auctoritatem non omnino indubius, ad eum Sermonem provocans, qui & inter *Chrysostomi* Homilias exstat, & quem Augustini factum esse, non imprudenter adeo dubitatur; quamvis si & hic de neutro dubitarem, nulla iterum exindè pro Crucis adoratione adpareat ratio concludendi, nisi impertinentissima & quam-maximè inconsequens, præterquam quod ipso teste Bellarmino nondum omnino certum videtur, an ipsa Crux lignea, in quâ Christus Salvator Mundi pependit, & cujus tot in universo, quâ patet, orbe Papæ particulas, ad centum fortè cruces, ne quid amplius dicam, suffecturas, superstitiosi Stavolatæ ad cultum & quasi venum exponere solent, quæstum de Cruce per fraudem non adeo piam facientes; an verò saltem ejus imago in ære vel nubibus sit adparitura, pro cuius cultu Bellarminus hic arma cogit, quæ porro breviter, quantum Augustini auctoritas requirit, sunt examinanda. Et quidem ad tertium pro cultu hoc demonstrando argumentum, quod ab usu & testimoniis Veterum est delutum, duplici ex Augustini

Serm. 18.
de Verb.
Dom.

Scriptis utitur testimonio. Priori, quo testatus est Pater Sanctus, *Principes terrarum in Christum credentes prohibuisse aliquem nocentium crucifigi*, id quod Bellarminus ex Sozomeni auctoritate in primis Constantino verè Magno adtribuit, eumque in finem monet factum, *ut Crux non amplius horrori, sed amori & venerationi omnibus esset*. Sed, quæso, quæ iterum est consequentia? Constantinus cæterique Imperatores Christiani publico caverunt Decreto, ne deinceps Cruci adfigerentur facinorosi, idque in honorem Crucis Dominicæ; ergo ipsa Crux & Imago ejus adorari debet. Concurrunt, quotquot estis Logici Papistæ, etiam Mexicani, regulas consequentiarum & conclusionum Dialecticarum ritè docti, & an Bellarminus, bella, arma, minas contra quosvis sui temporis hæreticos maximo, quo potuit, impetu & studio movens, tractans, jaciens, nihilque omnino intentatum relinquens, fidei in Logicorum Scholis Doctore & Magistro sit usus, anque necessarius ad refellendas hæreses instrumentis adcesserit instructus, pro eâ, quâ polletis Ingenii dexteritate, in gratiam Veritatis judicate, & si potestis, vestrum in hoc Stadio discipulum juvate. Sed hac ope etiam indigebit Bellarminus, si & alterum Augustini testimonium ad debitum vocabimus examen. Ut enim Crucis Dominicæ Imaginem singulari cultu venerandam

Tract. 36.
in Joh.

probet, inter alia Patrum testimonia hæc etiam Augustini verba laudat: *Quantum honorem tribuit supplicio suo, quid servat fidelibus suis?* Videtur Bellarminus iterum à minori ad majus voluisse ex his verbis pro cultu & adoratione Crucis concludere; cum tamen, si invertatur argumentum, æque majori ad minus fiat conclusio, contra Crucis adorationem valere possit. Si enim Christus Dei Filius suos fideles servos adorari multo minus eum ligno crucis ejusve Imagini exhibendum esse. Ita enim omnino oportet argumentari, si ad methodum disputandi Bellarminianæ ex his Augustini verbis aliquid concludendum est; ac frustra conatus est Bellarminus ex eis adorationè crucis elicere, quam potius exindè licet annihilare. Pari inconsequentia laborat, quæ pro crucis signo, sicut ex aliis Auctoribus, ita ex Augustino etiam depromsit Bellarminus. Quæ enim iterum consequentia? Sanguis Agni Patialis in postibus domorum significabat, Augustino teste, signum crucis in frontibus Christianorû; ergo crux vel lignû crucis adorari debet? Quæ itè est illatio, quæve ratio conclusionis? Scripsit Augustin. *Signû Crucis nisi adhibeatur* sive

de Catech.
rudib.
cap. 20.

siue frontibus credentium, siue Aqua, quare generantur; siue oleo, quo chrismate inunguntur; siue sacrificio, quo aluntur, nihil eorum ritum perficitur. Ergo secundum Augustini sententiam Crux vel Imago Crucis adoranda est? Non quidem nesciunt nec diffidentur Evangelici, fuisse prioribus Ecclesie Seculis propter honorem Crucis Dominice debitum Crucis Signum ejusque in aere formationem ad quasvis actiones profanas & facras in usu & consuetudine celeberrima. Luculentum ejus rei testimonium praebet Ter Tullio eloquentior & eruditior Tertullianus, post alias Christianorum suo tempore ceremonias & ritus hanc quoque Crucis signationem describens: *Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacumque nos Conversatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus.* Et fuit hoc Signum Crucis distinctivum, quo tanquam exteriori etiam ritu Christiani à Gentilibus, tanquam Crucis Dominice hostibus & gravissimis persecutoribus distinguebantur, ut hoc etiam signo cognosci potuerint. Sed & illud simul certum est & indubium, fuisse hanc Crucis formationem apud antiquos Christianorum ex Instituto non Divino, sed humano. Hinc idem Tertullianus in proximè sequentibus: *Harum & aliarum hujusmodi Disciplinarum si legem ex postules Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi praetendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides obfirmatrix.* Ita enim haec legenda esse, Rhenanus post primam in posteriore operum Tertulliani Editione & auctiore & emendatiore agnoscit. Non verò dicam, id quod idem Tertullianus alibi memorat, idololatricam inter gentiles Imitationem, quoad hanc Crucis formationem, dum *initiatos Mythrae in frontibus signatos* dicit, quam signationem in Crucis figura factam fuisse, Filescus ex alio ejusdem Tertulliani loco probare conatur; cum idem Pater eloquentissimus testetur, *Diaboli partes esse Veritatem intervertendi, ut potè qui ipsas quoque res Sacramentorum Divinorum in Idolorum mysteriis emuletur.* Id autem noto, etiam si crucis Signum & signatio suam habere possit inter Christianos fideles usum, videlicet historicum & pie memorativum, sicut olim serpens aeneus in Eremo à Mose erectus Israelitis eorumque posteris fuit & esse debuit singulare Gravitatis pro insigni Beneficio monumentum, totius humani generis redemptionem per Serpentinae capitis contritorem Messiam typicè praefigurans; quia tamen huic Crucis Signo & formationi major debito honos & virtus justo amplior, per intolerabilem abulum & non sine reatu intervenientis Idololatriæ à Papæis hodie adscribitur, ægrius ferri non debet, si, quemadmodum supra aeneum Serpentem laudabili Instituto vidimus abolutum & abrogatum, Evangelici ex libertate Christiana, Crucis Dominice merito partem, ad hunc signationis ritum, ut potè adia phorum, & in sacris Literis nullibi mandatum, nullo in super Apostolorum exemplo commendatum, cogi se & per vim injustam adigi non patiuntur, de cætero ipsius Dominice Crucis & Passionis estimatores, quantum hujus Vitæ imperfectio permittit, ex debito gratissimi, quin & Christi Antecessoris sui in Vitâ & Scholâ Crucis Sectatores & imitatores studiosissimi, verè *Staurophili.*

Nunc duo adhuc restant testimonia Augustini, quibus in resolutione objectionum contra Stavrolatriam, ad demonstrandam Signi Crucis vim & efficaciam utitur Bellarminus. Prius ita habet: *Mirum non est, quod haec signa valent, cum à bonis adhibentur Christianis, quando etiam, cum usurpantur ab extraneis, qui omnino nomen suum ad istam non dederunt militiam, tamen propter honorem Imperatoris excellentissimi valent. Cum autem non cedunt his Signis hujusmodi potestates, Deus ipse modis occultis prohibet, cum id justum & utile judicat; nam nullo modo ulli Spiritus audent haec signa contemnere, contremiscunt haec, ubicumque illa prospexerint.* Quid de hoc Augusti Doctoris testimonio sit statuendum, integer docebit contextus. Agit in eâ Quaestione Sanctus Pater de miraculis, quæ Moses in Aegypto coram Pharaone fecerat, & quorum aliqua Magi fuerant imitati. Ut hujus rei causam indicet, inter alia haec etiam observat: *Cum talia Magi faciunt, qualia nonnunquam Sancti, talia quidem visibiliter esse adparent, sed & diverso sine & diverso jure sunt. Illi enim faciunt, suam querentes Gloriam, illi autem Dei gloriam; & illi faciunt per quaedam potestates concessas in ordine suo, quasi privata commercia vel Beneficia; isti autem publicâ administratione, jussu Ejus, cui cuncta creatura est subjecta. Aliter enim cogitur possessor equum dare militi, aliter eum tradit emtori, vel cuilibet donat aut commodat. Et quemadmodum plerique milites mali, quos Imperialis disciplina condemnat, Signi Imperatoris sui nonnullos possessores territant, & ab eis aliquid, quod publicè non*

Tract. 118
in Joh.de Coronâ
Milit.
mox à
princ.conf. Rit-
rersh. S.
Lect. lib.
V. cap. 14de Praeser-
hæret.
paulo an-
te fin.Select.
lib. II.
Tract. 4.
§. 15.lib. 83.
Quæst.
num. 79.

jube-

jubetur, extorquent; Ita nunquam mali Christiani, vel Schismatici vel heretici per nomen Christi, aut verba, aut Sacramenta Christiana, exegunt aliquid à potestatibus, quibus honori Christi cedere indictum est. Cum autem malis hominibus cedunt voluntate, ad seducendos homines cedunt, quorum errore latantur. Quapropter aliter Magi faciunt miracula, aliter boni Christiani, aliter mali. Magi per contractus privatos, boni Christiani per publicam Iustitiam, mali per signa publica Iustitia. Nec mirum est, quod hæc signa valent, cum ab eis adhibentur, id est, malis, de quibus ultimo dixit Augustinus, cum Bellarminus mentem augusti Doctoris aperte pervertens de bonis velit intellectum, contra verborum seriem & ipsam eorum structuram, nemini non Grammatices studio obviam & manifestam; quando etiam, cum usurpantur ab extraneis, qui omnino suum nomen ad istam militiam non dederunt, propter honorem tamen excellentissimi Imperatoris valent. Interferuntur hic aliqua ad argumenti illustrationem pertinentia, quæ tamen Bellarminus, ut in turbido felicius piscaretur, singulari studio omisit: Ex quibus fuit ille, de quo discipuli Domini nuntiaverunt, quod in nomine Ejus egeret demonia, quamvis cum eis Eum non sequeretur. Sequuntur jam, quæ Bellarminus adtexuit prioribus; Cum autem non cedunt his Signis hujusmodi potestates, Deus ipse prohibet occultis modis, cum id justum atque utile judicat; nam nullo modo ulli Spiritus audent hæc signa contemnerent contremiscunt enim, ubicunque illa prospexerint. Accedunt adhuc aliqua, quæ porro rem hanc uberius declarant: Sed nescientibus hominibus aliud jubetur Divinitus vel ad confundendos malos, cum eos oportet confundi sicut de Scève filiis in actibus Apostolorum legimus, quibus ait immundus Spiritus: Jesum scio & Paulum novi, vos autem qui estis: vel ad admonendos bonos, ut proficiant in Fide, atque ista non jactanter, sed utiliter possitis, vel ad discernenda Ecclesiæ membrorum dona, sicut Apostolus ait: Numquid omnes habent virtutes, numquid omnes habent dona curationum? Nullibi in his Augustini verbis, neque etiam in antecedentibus & consequentibus, expressa signi Crucis, sed tantum in genere signorum, per quæ suo adhuc tempore homines ab obsessione Sathanicâ liberatos fuisse monuit Augustinus, facta est mentio, nec quasi alicujus doni in Ecclesiâ perpetui & ordinarii, adque omnes in universum Christianos fideles pertinentis, sed quod Paulus inter extraordinaria retulit, quæ hodiernum in Ecclesiâ vigere, nescio, an quis prudenter affirmare possit. Et tamen Bellarminus audacter huic testimonio instar Lemmatis prefixit, dicere in eo Sanctum Patrem, *indictum à Deo demonibus, ut cedant Cruci, tanquam summi Regis scepro, quomodo populi militibus cedunt, cum ab istis profertur signum Imperatoris.* Probatam videlicet voluit hæc ratione vim & virtutem signi Crucis Dæmonum terrificam, quem effectum tribus de causis eam habere statuit, nimirum, & ex adprehensione Dæmonis, & ex devotione hominis, & ex institutione DEI sive ex opere operato, Judicet Lector, an pertinenter ad hæc Augustinus fuerit laudatus testis?

Posterius Sancti Patris testimonium ideo fuit à Bellarmino productum, ut demonstraretur, id quod precibus explicitè petimus, idem peti implicitè per signum Crucis. Addit Bellarminus, nec posse nec debere negari, quin etiam aliqua Sanctitas accedat rebus, cum Cruce signantur; non quidem talis Sanctitas, quæ sit aliqua qualitas Physica, sed sanctitas in relatione consistens, qualis est clavorum, vestium, aliarumque rerum, quæ Christum aut sanctos tetigerunt, & qualis est eorum, qui tangunt reliquias Sanctorum. Subjungit porro hanc consequentiam: Si contactus reliquiarum sanctificat, cur non etiam contactus vexilli salutaris? Certè Augustinus id adserit, scribens: Catechumenos secundum quendam modum suum, per signum Christi & Orationem manus impositionis puro sanctificari; & quod accipiunt, quamvis non sit corpus Christi, sanctum est tamen. Si Bellarminum hic quoque mentem Sancti Patris non percepisse dicam, non præter rem erit aut meritum. Infrà iteratò sub examen occurret hoc testimonium. Nunc id solum noto contra Bellarminum, non agere hic Augustinum de signo Crucis lotitario, ejusque vi & efficacia, sed de signo Sacramentali, precibus juncto, & eo quidem in latiori significato, quod nimirum Catechumeni à Baptismi & Eucharistiæ Sacramento eorundemque participatione remoti in eorum vicem acceperunt. Et hæc de testimonio Augustini, quæ Bellarminus ad demonstrandam Crucis Dominicæ adorationem, vimque ejus & virtutem ostendendam produxit: Miror autem, Eum, dum inter figuras Crucis Dominicæ typicas in Vet. Test. exhibitas Virgam Moïsis quoque retulit, Augustini de typica hæc comparatione testimonium omisisse, quod in gratiam Lectoris huc exscribendum duxi: Virga Moïsis myste-

lib II. de
peccat.
merit. &
remiss.
cap. 26.

Serm. 6.
de Temp.

mysterium Crucis præferbat. Sicut enim per virgam Ægyptus decem plagis percutitur, Serm. 86. de Temp. ita & per Crucem totus mundus humiliatur & vincitur. Et sicut Pharaó & populus ejus per Virgæ Sacramentum adfligitur, ut ad serviendum DEO dimittat populum Ebraeorum; ita & Diabolus & Angeli ejus per mysterium Crucis fatigantur & premuntur, ut à DEI servitio revocare non possint populum Christianum. Et post aliqua: Quod autem Virga in terram projecta in serpentem versa est, quid significet, videamus. Serpens pro sapientiâ reputatur, sicut Dominus in Evangelio inquit, Estote prudentes, sicut serpentes. Virgam diximus figurasse Crucem. Crux ergo, quæ infidelibus stultitia esse creditur, sicut Apostolus dicit, Gentilibus stultitia; posteaquam missa est in terram, id est, ad Passionem Domini præparata, in serpentem est versa, hoc est, in sapientiam, & in tantam Sapientiam, quæ omnem mundi istius sapientiam devoraret, denique omnes serpentes, quos Magi suis incantationibus fecerant, deglutivit. Per Virgam ergo Ægyptus flagellatur, & per Crucem mundus vincitur, & diabolus superatur. Hæc Ille Doctör augustissimus, quæ tamen non de Cruce ligneâ, aut ejus Imagine vel signo, sed de Evangelicâ prædicatione Crucis & Passionis Dominicæ, ejusque vi & virtute intelligenda esse, Lector attentus & à præjudiciis liber facilè perspiciat. Et hæcenus Evangelici cum Augustino sunt *Stavrophili*, nullo autem modo cum Papæis *Stavrolatræ*, qui sicut non immeritò detestantur insolentem *Vasquezii*, subtilissimi aliàs communi suorum judicio, hic verò crassissimi Disputatoris audaciam, statuentis & defendentis, res omnes etiam inanimas & irracionales ritè adorari posse, in Vindiciis etiam Anti-Thomisticis *D. Dorscheo* duce castigatam; ita multò minus suo adprobare calculo possunt *Lugonis* inauditam hæcenus novitatem, quæ scribere & fictis quibusdam è cerebro malè sano ratiunculis demonstrare satagit, Crucem mali Latronis, qui cum Christo fuit crucifixus, si nunc extaret, posse coli & adorari, sicut omnes aliæ Cruces, secluso etiam scandalo, si fortè aliquod esset apud ignaros & simplices; hanc in primis ob rationem, quia Crux illa non minus representaret Christi crucem, quàm aliæ, indecentia autem, quæ ex contactu Latronis habuit, non videatur talis & tanta, ut hunc venerationis titulum absorbeat. Ad quæ nunc nihil addo, nisi quod non ita pridem *Launojus*, Sorbonista, si quis alius, mentis apertissimæ, contra adsertiones quasdam è Theologia recentiori Scholasticorum defunctas, ex Augustino observandum monuit: *Philosophi liberis loquuntur verbis, nec in rebus ad intelligendum difficilissimam offensionem aurium religiosarum pertimescunt; nobis autem (Theologis Christianis) ad certam loqui fas est regulam, ne verborum licentia, etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem.* de Incarn. Domin. in Adpend. p. 537. & seqq. Tom. V. Epist. 4. pag. 11.

LIBRI TERTII

DE

ECCLESIA TRIUMPHANTE,

CAPVT QVARTVM & seqq.

DE

Templis Sanctorum.

PRætermisissis hic omnibus, quæ Bellarminus prolixissimè contra varios Templo- rum hostes adduxit; illo etiam mendacio non prolixè refutato, quo Bellarminus contra omnem veritatis speciem impudenter mentiri non erubuit, *Lutheranos reprehendere Tempia ad orandum destinata, & quod certo consecrentur ritu, magnisque Summibus ornentur*, de quo etiam in citatis modo *Vindiciis Evangelico-Thomisticis* breviter actum; id ante omnia hic in controversiam & quæstionem venit, *An Tempia ad propriè sacrificandum & in honorem Sanctorum sint exstruenda?* De priori infra agetur, ubi Missæ Sacrificium sub examen vocabitur. Contra posterius ipse Bellarminus sequentia ex Augustino protulit testimonia. Primum hoc est: *Si Ariani apertissimè legerent in sanctis Scripturis, Salomonem Regem lignis & lapidibus jussu Dei Templum struxisse Spiritui Sancto, Deum esse Spiritum Sanctum dubitare non possent, cui tanta religionis servitius, quæ*

LI

Latria